

Lære Middel Didaktik

TIDSSKRIFT FOR LÆREMIDDELDIDAKTIK NR.1 OKTOBER 2008

Forord

Det er en fornøjelse at præsentere dette første nummer af Læremiddel.dk's nye e-tidsskrift *Læremiddeldidaktik*. Vi har nemlig i al beskedenhed givet os selv ordet i dette første nummer, men håber samtidig, at andre også vil finde fornøjelse og fordybelse i vores præsentation af videncenterets projekter om og perspektiver på læremidler. Desuden har vi inviteret en enkelt fagredaktør fra Gyldendal Uddannelse ind som bidragsyder: Henrik Juul, der har været tæt knyttet til centret fra dets begyndelse.

Tidsskriftets navn fremhæver ganske tydeligt formålet med såvel tidsskrift som videncenter. Faktisk kan Læremiddel.dk læses som en forkortelse af begrebet læremiddeldidaktik, og det er ikke tilfældigt. Formålet med videncentret er at udvikle ny teori og viden om læremidlers betydning for læring og undervisning og en teoretisk rammesætning af læremidler – en "læremiddeldidaktik". Til dette formål har vi brug for et tidsskrift, der kan fungere som et organ for teoriudvikling og præsentation af projekter og projektresultater i videncentret.

Tidligere er læremidler blevet behandlet teoretisk i tidsskriftet

Gymnasiepædagogik, men der mangler et tidsskrift, der har læremidler som sit primære genstandsområde. Ikke mindst i betragtning af det øgede fokus på læremidler, som bl.a. er kommet til udtryk ved dannelsen af to nye centre. I 2004 fik vi et forskningscenter ved Syddansk Universitet, *DREAM*, der især undersøger digitale medier og læremidlers rolle i det almene gymnasium. Og i 2007 blev der med Læremiddel.dk etableret et udviklingsmiljø med fokus på læremidler i folkeskolen og i professionsuddannelserne. Derudover kan man iagttage en øget interesse for læremidler på Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, der er centreret omkring forskningsprogrammet "IT og medier i et læringsperspektiv". Samme udvikling kendetegner vores skandinaviske nabolande, der har stærke traditioner inden for forskning i læremidler. I denne forbindelse bør nævnes to centrale forskningsmiljøer, som vi samarbejder med: Senter for pædagogiske tekster og læreprocesser ved Høgskolen i Vestfold og DidaktikDesign ved Stockholms universitet.

Tilsammen vidner de nævnte tiltag og miljøer om et interessefællesskab og et vidensområde i vækst. Derfor inviterer vi de for-

Læremiddeldidaktik Nr. 1 oktober 2008
Redaktører: Ditte Bjerrisgaard og Thomas Illum Hansen (ansvarshavende)

Læremiddeldidaktik udgives som elektronisk tidsskrift tre gange om året af Læremiddel.dk - Nationalt Videncenter for Læremidler.

Artikler og illustrationer må ikke eftertrykkes uden tilladelse fra Læremiddel.dk

Læremiddel.dk
Asylgade 7-9
5000 Odense C
Tlf: 30 58 15 23
Email: dbbu@ucl.dk

skellige forsknings- og udviklingsmiljøer til at bidrage og diskutere med i forbindelse med udviklingen af en læremiddeldidaktik – uanset om dette sker inden for rammerne af eller i opposition til forestillingen om en læremiddeldidaktik. Når vi organiserer vores aktiviteter omkring en læremiddeldidaktik, er det fordi, vi sætter midler og materialer i centrum for en undersøgelse, der både anlægger et lærings- og et undervisningsperspektiv. Denne pointe har vi skærpet grafisk med vores logo for henholdsvis Læremiddel.dk og *Læremiddeldidaktik*. Således er der en særlig grund til, at vi splitter navnene op i betydnings-elementer. Hensigten er ikke blot at få læseren til at klappe stavelser – lære-middel-didaktik – mens de læser, men at fremhæve de konstituerende elementer i en læremiddeldidaktik. Første led betoner læringsperspektivet. Andet led, at midlet er i centrum, fordi der er tale om et intentionelt materiale. Og tredje led, at arbejdet med læremidler har et didaktisk sigte.

Med dette første nummer af tidsskriftet kommer vi omkring alle tre led. Samtidig fordeler artiklerne sig, så vi også kommer omkring de tre primære aktører og perspektiver, der har betydning for videntrets tilgang til læremidler: forlagsbranchens kommercielle producentperspektiv, professionshøjskolernes didaktiske vurderingsperspektiv og grundskolens praksisorienterede anvendelsesperspektiv. De tre perspektiver tegner tilsammen en aktørtrekant, hvor man kan forestille sig læremiddeldidaktikken som et mellemfelt, der gerne skulle gøre det muligt at kombinere perspektiverne i en almen teori om analyse og vur-

dering af læremidler og læremiddelskulturer.

Præsentation af artiklerne

Med afsæt i aktørtrekanten har Læremiddel.dk iværksat sine første pilotprojekter. Perspektiverne er nært forbundne, men projekterne er ikke desto mindre forankret i et af hjørnerne. Derfor er Læremiddel.dk bygget op om tre projektspor – et produktionsspor, et vurderingsspor og et anvendelsesspor – svarende til aktørtrekantens tre perspektiver. Den samme tredeling kendetegner artiklerne i dette tidsskrift, med den første artikel som en undtagelse: "Læremiddeldidaktik – findes den?". Med denne artikel forsøger undertegnede nemlig at skitsere den teoretiske ramme om videntrets aktiviteter med et udkast til en almen læremiddeldidaktik. Artiklen er således tænkt som en programartikel, der formulerer en ramme for, hvordan man på frugtbar vis kan kombinere forskellige tilgange til læremidler. De centrale spørgsmål, der søges besvaret, er: Hvad er et læremiddel? Hvad er læremiddeldidaktik? Og hvordan kan vi være med til at udvikle en læremiddeldidaktik? Artiklens foreløbige svar gives med afsæt i de diskussioner, vi har haft i Læremiddel.dk i forbindelse med etableringen af centret.

I forlængelse af programartiklen følger fire artikler, der præsenterer projekter og perspektiver på læremidler inden for et af videntrets tre projektspor. Først er det Karsten Gynther, der præsenterer Læremiddel.dk's største projekt inden for anvendelsessporet: "Læremiddelkultur 2,0". Som projektets titel antyder, så er projektets omdrejningspunkt brugen af web 2,0 i folkeskolen, dvs. brugen af de mange gratis, internetbaserede og ofte

brugergenerede materialer, der i stigende grad er blevet tilgængelige i kraft af nettet. Den brugerdrevne udvikling har revolutioneret internettet. Derfor taler man i dag om denne brug som en form for anden generation af internettet, et web 2,0. Spørgsmålet er, i hvilket omfang web 2,0 kræver en ny generation af informationskompetencer og didaktiske tilgange i undervisningen. Dette spørgsmål forsøger projektet at besvare i en todelt proces ved dels at undersøge, hvorvidt web 2,0 afføder en læremiddelkultur 2,0 i skolen, dels ved at udvikle en didaktik 2,0, der kan ruste nye generationer af lærere.

Jens Jørgen Hansen følger op med en mere generel artikel, "Læremiddelvurdering i skolen – fire evalueringsmodeller", der præsenterer en række modeller, som har særlig betydning for to store projekter inden for vurderingssporet: "LÆERGE" og "Læremiddelformidling". "LÆERGE" er en forkortelse for et teoretisk projekt, der har fokus på læremiddelgenrer, hvorimod projekt "Læremiddelformidling" er et mere praksisorienteret projekt, der undersøger og udvikler formidlingsstrategier for Centre for Undervisningsmidler og skolebiblioteker. Jens Jørgen Hansens præsentation af fire evalueringsmodeller kobler formidling og evaluering på fornem vis, idet han demonstrerer, hvordan vurderingen skifter med funktion og perspektiv. Således er der forskel på, om man vurderer som lærer ud fra et fagligt perspektiv, som skolebibliotekar ud fra et vejledningsperspektiv eller som skoleleder ud fra et organisatorisk perspektiv. Ligeledes varierer perspektivet, afhængigt af om man planlægger undervisning, indkøb eller udvikling af skolekultur fremadrettet, eller om man

evaluerer de samme størrelser bagudrettet. Ved at kombinere forskellige funktioner og perspektiver tegner Jens Jørgen Hansen således et oversigtskort over sådanne måder at vurdere på.

I forlængelse heraf præsenterer undertegnede Læremiddel.dk's hidtil største projekt, "Læremidler om læremidler", der handler om vurdering af læremidler i læreruddannelsen. Formålet med projektet er at styrke lærere og lærerstuderendes analytiske bevidsthed om læremidler. Det vil ske ved at udvikle læremidler *til* læreruddannelsen, der sætter fokus på analyse, vurdering og anvendelse af læremidler *i* folkeskolen. Projektet er bredt anlagt, så det dækker skolens seks store fag og fagblokke: dansk, matematik, sprogfag, naturfag, kulturfag og æstetikfag (de praktisk/musiske fag). Derfor består det af seks fagdidaktiske delprojekter og ét almindeligt, der behandler de andre delprojekters tre analytiske niveauer: a) læseplansanalyse som grundlag for en kvalificeret vurdering af læremidler; b) læremiddelsanalyse inden for de seks store fag og fagblokke; c) praksisanalyse af udvalgte eksempler på brug af læremidler. I artiklen beskrives forholdet mellem de analytiske niveauer mere indgående, og projektets videre perspektiv udfoldes. Sigtet er, at læremidler om læremidler skal understøtte udviklingen af en mere praksisrettet læreruddannelse, hvor analyse, vurdering og brug af læremidler spiller en central rolle.

Som afslutning på dette første nummer af *Læremiddeldidaktik* har vi givet ordet til forlagsredaktør Henrik Juul fra Gyldendal Uddannelse. I denne sammenhæng repræsenterer hans bidrag, "Læremidler fra makro- til

mikroniveau", et produktionsperspektiv – om end han klart nok har et videre perspektiv på læremidler. Således præsenterer han en almindeligt didaktisk model for analyse og vurdering af læremidler, der kan bruges ud fra et produktionsperspektiv, men som også er interessant ud fra såvel et vurderings- som et praksisperspektiv. Grundlaget for Henrik Juuls model er dels Ulf P. Lundgrens læreplansteori, dels Basil Bernsteins diskursteori. Med afsæt heri udvikler han en model, der på én gang er overskuelig og kompleks. Målet er at analysere læremidler som pædagogisk diskurs – dvs. en konkret kombination af basisfaglig og pædagogisk viden – ud fra henholdsvis en faglig formidlingstrekant (forholdet mellem basisfaglig viden, curriculum og fremstilling) og en pædagogisk tilegnelsestrekant (forholdet mellem pædagogisk viden, metodik og opgaver). Tilsammen tegner de to trekanter en stjerne, som er visualiseret i artiklen; en håndterlig model, der kan bruges i forbindelse med produktion, men den kan lige såvel danne grundlag for en analyse af læremidler med henblik på vurdering og anvendelse af læremidler.

Henrik Juuls artikel vidner om det frugtbare i at bringe flere perspektiver på læremidler i spil, selv om der er forskel på aktørernes logik og perspektiver. Læremiddel.dk's aktørtrekant understreger ligeledes forskellen på forlagsbranchens producentperspektiv (*hvad sælger?*), professionshøjskolernes didaktiske perspektiv (*hvad er godt?*) og grundskolens praksisperspektiv (*hvad virker?*), men den binder også perspektiverne sammen i en model, der forhåbentligt kan være med til at styrke samarbejdet og kvalificere fremtidig pro-

duktion, vurdering og anvendelse af læremidler. Med dette første nummer af *Læremiddeldidaktik* er vi kommet omkring alle hjørner i trekanten, og vi håber, at vores læsere vil følge os rundt i læremiddeldidaktikkens mange hjørner og kringelkroge.

God læselyst.

Thomas Illum Hansen

